

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

ROZVOJ GRAFOMOTORIKY V RANÉM VĚKU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eva Vrbíková

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. Eva Koželuhová, Ph.D.

Plzeň, 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 15. června 2021

-----
vlastnoruční podpis

Poděkování

Upřímně děkuji Mgr. Evě Koželuhové, Ph.D. za vedení, ochotu, trpělivost a konzultace při vypracování mé bakalářské práce.

Anotace

Název práce: Rozvoj grafomotoriky v raném věku

Bakalářská práce se zabývá rozvojem grafomotoriky u dětí raného věku. V obsahu teoretické části jsem věnovala nejvíce pozornosti vývojovým specifikům dítěte raného věku v oblasti tělesné, smyslové a rozumové. V praktické části jsem zjišťovala, jaké aktivity a formy práce jsou nejvíce vhodné při práci s dětmi raného věku s cílem podpořit u dětí grafomotorický rozvoj. Pro tento účel jsem navrhla tematický blok, který byl následně odzkoušen a reflektován ve dvou dětských skupinách.

Na základě výsledků realizace se ukázalo, že v raném věku je důležité volit pro děti jednotlivé aktivity kratšího trvání, dětem dopřát dostatek času a prostoru k vlastnímu prožitku, do činností dětí nenutit, spíše je aktivně podněcovat a rovněž nezapomínat na vhodně zvolenou motivaci s přihlédnutím k jejich věku.

Klíčová slova: grafomotorika, mateřská škola, raný věk

Annotation

Thesis title: Development of graphomotor skills in early years education

The bachelor thesis deals with the development of graphomotor skills in early education. In the theoretical part, I focused on the developmental (the physical, sensory and intellectual) specifics of early childhood. In the practical part, I described what activities and forms of work are most suitable for working with young children in order to support their graphomotor development. For this purpose, I designed a thematic block which was then tested and reflected on in two children's groups.

Based on the results, it was concluded that at an early age it is significant to choose short, individual activities; give children enough time and space for their own practice do not force children into activities, rather actively encourage them, as well as remember about age - appropriate motivation.

Keywords: early age, graphomotor skills, kindergarten

ORIGINÁL ZADÁNÍ PRÁCE

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 GRAFOMOTORIKA, VYMEZENÍ POJMU	9
1.1 Grafomotorika v raném věku a její význam	10
1.2 Faktory ovlivňující rozvoj grafomotoriky	10
2 RANÉ DĚTSTVÍ.....	12
2.1 Dítě raného věku a předškolní vzdělávání v minulosti a současnosti	13
2.2 Vývojová specifika dítěte v raném věku	15
2.2.1 Tělesný vývoj v raném věku	15
2.2.2 Kognitivní vývoj v raném věku	19
2.2.3 Rozvoj řeči	20
3 VÝVOJ KRESBY.....	22
3.1 Lateralita	23
3.2 Příprava ruky na grafické činnosti	23
3.2.1 Cvičení velkých a malých kloubů, uvolňovací cviky	23
3.3 Vhodné pozice při GM činnostech.....	24
3.4 Nácvik úchopu tužky, štětce	26
3.5 Shrnutí teoretické části	27
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
4 METODOLOGIE ŠETŘENÍ	28
4.1 Cíle šetření, použité metody	28
4.2 Výzkumné otázky.....	28
4.3 Průběh šetření.....	29
5 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ.....	30
ZÁVĚR	35
SEZNAM LITERATURY	36
SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	38
SEZNAM PŘÍLOH	39

ÚVOD

Grafomotorika je poměrně náročná psychomotorická disciplína zahrnující mnoho vývojových oblastí a fází, kterými si zpravidla každé dítě svým tempem projde. Tím, jak dítě roste, se učí neustále novým věcem, získává nové poznatky, ať už o sobě samém nebo o svém okolí, osvojuje si nové dovednosti a získává nové zkušenosti. Tyto zkušenosti dítěti pomáhají v jeho tělesném a smyslovém vývoji. Právě tak je to i s grafomotorikou, kterou potřebuje každý člověk ovládat, aby se mohl písemně vyjadřovat.

S nácvikem grafomotoriky je důležité začít co nejdříve, tedy od raného věku. Dítě by se mělo naučit vědomě ovládat svoje tělo, trénovat propojení myšlení s tím, co chce udělat nebo říci. K tomu by mělo být cíleně vedeno pedagogem, který by měl umět návodně dítě v rozvoji podpořit, svými znalostmi diagnostikovat případné nežádoucí odchylky, které by dítě v rozvoji brzdily.

V začátku této práce je v teoretické části vysvětlen pojem grafomotoriky, v další kapitole se můžeme něco dozvědět o charakteristice raného věku nebo o vývoji kresby u dětí.

Praktická část vychází z poznatků teoretické části, v níž je popsán tematický celek, jenž má za cíl zjistit, jaké aktivity a formy práce jsou u dětí raného věku nejvhodnější s cílem podpory grafomotorického rozvoje.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 GRAFOMOTORIKA, VYMEZENÍ POJMU

Rozdělíme-li slovo grafomotorika na dvě části, vzniknou dvě slova „zápis a pohyb,“ což nezní až tak složitě, jde však o celkem náročnou disciplínu, k jejímuž zvládnutí vede dlouhý proces, který se pokusím v této práci více definovat.

Grafomotorika je část jemné motoriky a psychických funkcí (rozumové předpoklady, vizuální a prostorové vnímání, senzomotorická koordinace, pozornost a volní úsilí), které člověk potřebuje při kreslení a psaní (Dvořáková a kol., 2015). Jinak řečeno, jde o psychomotorickou činnost, k jejímuž zvládnutí dojde při propojení myšlení, motoriky a zápisu. Toto tvrzení si můžeme ověřit v mnoha pedagogických slovnících, například u kolektivu autorů (Průcha, Walterová, Mareš, s. 73, 2013), kteří popisují grafomotoriku jako „*soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní.*“ Další příklad definice uvádí Dvořákův pedagogický slovník, kde se dočítáme, že jde o specifickou motoriku, koordinovanou pohybovou aktivitou při grafických projevech, jimiž jsou kreslení a psaní (Dvořák, 2001).

Při psaní je potřeba vykonávat účelné pohyby, které jsou založené na koordinaci oka a ruky. V grafomotorickém vývoji se koordinace zdokonaluje a umožňuje dítěti spontánní grafický projev, později psaní. Grafomotorika se vyvíjí v etapách s individuálními rozdíly u každého dítěte, avšak v podobném fyziologicky daném postupu. U dětí stejného věku můžeme pozorovat podobné znaky kresby a písma. S přihlédnutím k individuálním zvláštnostem dítěte budou mezi těmito grafickými výkony zcela jistě odchylky v tom smyslu, jak má dítě vypsanou nebo vykreslenou ruku, lze tedy u dítěte pozorovat pomalejší nebo rychlejší grafomotorický vývoj. Jak moc je rozvoj ovlivňován podmínkami, se dozvíme v dalších kapitolách (Lipnická, s. 6, 2007).

Protože mluvíme o psychomotorické disciplíně, může nám úroveň grafomotoriky posloužit také jako diagnostický nástroj psychických stavů (únavy a strachu) při poruchách a nemocích jedince. Stejně jako u ostatních motorických složek musí i u grafomotoriky jedinec dozrát do určitého stupně vývoje, ve kterém spolu s jemnou motorikou a psychickými funkcemi dokáže využít kresbu a psaní jako vůlí ovládaný vyjadřovací projev.

1.1 Grafomotorika v raném věku a její význam

Děti začínají velice brzy napodobovat své rodiče, nejprve mluvenou řečí, později nápodobou psaní a kreslení. Tahy tužkou na papíře jsou jedním z výrazových a komunikačních prostředků, které jsou nedílnou součástí ostatních složek gramotnosti. Pro jejich budoucí život (a tedy i písemný projev) je důležité děti od útlého věku v grafomotorických činnostech rozvíjet a podporovat, především v oblastech jemné a hrubé motoriky. U malých dětí se zaměřujeme v těchto cvičeních na prohlubování motorických funkcí (pohybové hry, hudební výchova, výtvarná výchova, pracovní činnosti), u předškoláků zařazujeme navíc grafomotorické pracovní listy.

Oblastí, které dítě musí obsáhnout, aby bylo schopno kreslení a psaní, je mnoho. Autorka (Doležalová, 2016) je ve své knize rozdělila následovně:

- **smyslové vnímání**, jež se dělí na zrakové, sluchové, hmatové, ale též vnímání těla;
- **diferenciační (rozlišovací) schopnosti** (zrakové, sluchové, hmatové);
- **prostorová orientace a představitivost** (pravolevá orientace, směry nahore a dole, vpředu a vzadu) a **orientace časová**;
- **paměť** (zraková, sluchová);
- **analyticko-syntetické činnosti zrakové a sluchové**;
- **rytmické cítění**.

Jak je patrné, grafomotorika je složitý proces, k jehož zvládnutí vede nejen fyzická a psychická připravenost dítěte, ale i vlivy podmínek, které se na ní nemalou měrou podílí.

1.2 Faktory ovlivňující rozvoj grafomotoriky

Faktory působící na dítě mohou mít pozitivní nebo negativní vliv na celou složku grafomotorického vývoje. Podmínky **vnějšího (exogenního) charakteru** zahrnují úroveň rodinného prostředí (materiální hodnoty členů rodiny, vzdělanost, postoje hodnoty, zájmové činnosti), velký význam zde hraje i mateřská školka nebo podobná instituce, pokud ji dítě navštěvuje. Záleží tedy na prostředí, ve kterém dítě žije a vyrůstá, zda je buď **podnětné** (zájem o dítě uspokojování psychických a fyzických potřeb, dostatečné množství hraček přiměřené věku dítěte, mluvit nejen na dítě ale i s ním), nebo **nepodnětné**.

Podmínky endogenní (vnitřní) poukazují na aktuální stav dítěte, jeho psychickou a fyzickou připravenost při dané činnosti.

Abychom dítě správně vedli k rozvoji grafomotorických činností, je třeba vytvořit pro něj takové podmínky, které si dítě samo nenásilnou formou bude chtít vyzkoušet. K tomu potřebujeme znát vývojová specifika raného věku.

2 RANÉ DĚTSTVÍ

Langmeier popisuje zrození lidského života takto: „*Životní běh člověka nezačíná až jeho narozením, porod je jen jedním, i když velmi významným časovým bodem v průběhu vývoje*“ (Langmeier, Krejčířová, s. 23, 2006). Dítě je tedy chápáno jako živá bytost již v perinatálním období, tedy v těhotenství.

První postnatální (poporodní) období nazýváme **novorozenecké**. Začíná narozením dítěte a trvá do 21. dne života. „*Je to doba adaptace na nové prostředí*“ (Vágnerová, s. 64, 2012), kdy se dítě se stává z pohledu biologického samostatnou bytostí. Dítě se rodí s **vrozenými reflexy** (sací, hledací), které jsou základem pro jeho růst a vývoj. Některé novorozenecké reflexy, jako jsou uchopovací nebo takzvaný Moorův pro udržování rovnováhy, v prvních měsících života vyhasínají a jsou nahrazeny novými naučenými dovednostmi. Rodiče tak mohou lehce nabýt dojmu, že se jejich dítě nevyvíjí správně, obavy nejsou však na místě, jde o přirozený posun ve vývoji.

Následuje **kojenecké období**, ukončené 1. narozeninami. V prvním roce života dochází zpravidla u dítěte k prudkému psychickému vývoji a tělesnému růstu, který je z velké části určován zráním centrální nervové soustavy. Dítě se během jednoho roku vyvine z ležícího novorozence do samostatně stojícího nebo chodícího jedince, dokáže uchopovat a záměrně pouštět věci z ruky, je připravené k zahájení řečové komunikace. I zde samozřejmě platí pravidla individuálního vývoje (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Batolecí období trvá od 1. do 3. roku věku dítěte a je dále děleno na mladší a starší batole, nazývané též jako raný věk. Rané dětství bývá nejčastěji označováno jako vývojové období jedince zahrnující druhý a třetí rok jeho života, jinými slovy můžeme říci, že se jedná o pomyslný mezník batolecího a předškolního věku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003). V batolecím věku je patrný výrazný motorický rozvoj, jehož vrcholem je samostatná chůze a cílená lokomoce, která podněcuje dítě v kognitivnímu vývoji. Dále je to pak osvojování řeči, která má svá vývojová specifika, stejně tak jako sebeuvědomování a vymezování svého vlastního já. Dítě je silně ovládáno svými momentálními náladami, které v důsledku nezralé centrální nervové soustavy neumí zcela zpracovávat, takové chování pak může být okolím mylně chápáno jako „forma neposlušnosti a nevychovanosti.“ V důsledku však nejde o nic jiného než o první projevy **osamostatňování**, reakce okolí na chování dítěte (kárání, pochvala) mají vliv na spoluvytváření **sebehodnocení** (Čačka, 1997). Jako další ze specifíků uvádí (Langmeier, Krejčířová, 2006) silnou závislost dítěte na matce nebo

jiných členech rodiny projevujících se i změnou chování (prudkou separační úzkostí), kterou můžeme shledat u dítěte jako přirozenou součást jeho **emočního vývoje a socializace**. Stav separační úzkosti je popisován u dítěte, zpravidla ve věku 18–24 měsíců, které se poprvé odpoutalo od matky na různě dlouhou dobu (např. pobyt v nemocnici, setrvání v dětské skupině, jeslích), projevy prochází třemi typickými fázemi:

- 1) **fáze protestu** – dítě vytrvale křičí a volá matku, kterou dle jeho dosavadních zkušeností křikem vždy přivolalo;
- 2) **fáze zoufalství** – dítě postupně ztrácí naději na přivolání matky, křičí méně, dostavuje se u něj pocit hluboké stísněnosti, odmítá navázat kontakt, schovává si obličej na koberci nebo polštáři;
- 3) **fáze odpoutání od matky** – dítě postupem času potlačí své bezmezné city k matce a je schopno připoutat se k někomu, kdo mu mateřskou péči nahrazuje.

„Každá emoce má v určitém období psychického vývoje svůj význam a souvisí s r rozvojem nějaké funkce“ (Vágnerová, s. 146, 2012).

- Rozvoj sebeuvědomování a sebeprosazování – děti ve druhém roce života reagují hněvem a vztekem, je to odpověď na momentální frustraci, která se jim děje (dítě chce něco vyzkoušet, matka mu to znemožní nebo zakáže.);
- Pocity studu – dostavují se tehdy, když je dítě schopno uvědomit si normy chování, které se od něj očekávají, své jednání samo vyhodnotí;
- Strach – je typickou známkou kognitivních funkcí a jeho reakcí na vznik představ;
- Žárlivost dítěte ve vztahu, např. k narození sourozence;
- Egocentrismus – vyznačující se snahou o prosazení se za každou cenu, neochotou půjčovat věci, hračky druhým dětem.

Emoční prožitky různorodého charakteru přispívají k porozumění sobě samému. Dítě se nějak chová a emočně reaguje, od okolí pak vidí reakci na své chování, které ho formuje a posouvá v psychickém vývoji. Díky těmto zkušenostem se učí zpracovávat různé informace rozdílnou formou a způsoby, na které zpravidla navazuje okamžitá odpověď (reakce od okolí) na jeho chování.

2.1 Dítě raného věku a předškolní vzdělávání v minulosti a současnosti

V raném věku se většina dětí dříve či později zařadí do předškolního vzdělávání. Před rokem 1989 byly děti mladší tří let umísťovány do jeslí, mateřská dovolená měla jen krátkou dobu trvání, ženy se musely velmi brzy vracet zpět do práce. *„V průběhu*

devadesátých let došlo k výraznému společenskému posunu, který měl zásadní vliv na předškolní vzdělávání. Ve společnosti panoval názor, že matky mají být s dětmi co nejdéle doma“ (Splavcová, Kropáčová, s. 14, 2016). Rodičovská dovolená se prodloužila až na 4 roky, rodiče si mohli vybrat, kdo s dítětem zůstane doma, jesle byly hromadně rušeny.

Umístování dětí raného věku do mateřských škol upravuje školský zákon¹ z roku 2016, podle kterého „předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však od 2 let. Dítě mladší 3 let nemá na přijetí do mateřské školy právní nárok“, § 34 odst. 1 školského zákona. V důsledku toho se změnilo znění tohoto bodu v rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) následovně: *Tato věta se s účinností od 1. 9. 2020 mění takto²: „Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let.“* Podle informací MŠMT je v současné době téměř 40000 dětí mladších tří let, což je 30 % z celkového počtu dětí v mateřských školách. V zákoně se dále uvádí, že přijmout takto malé dítě do mateřské školy možné je, avšak za dodržení podmínek, které zohledňují specifika dvou až tříletých dětí, která jsou popsána a následovně rozvedena v RVP PV. *„Dvouleté dítě projevuje velkou touhu po poznání, experimentuje, objevuje. Poznává všemi smysly. Vymezuje se vůči ostatním, osamostatňuje se, bývá silně egocentrické. Neorientuje se v prostoru a čase, žije přítomností a situacemi, které ho naplňují. V pohybových aktivitách je méně obratné. Proti starším dětem má výrazně méně zkušeností. Rozdíly v jednotlivých oblastech vývoje dětí tohoto věku jsou velmi výrazné. Pro dvouleté dítě je zařazení do mateřské školy nejčastěji první sociální zkušeností mimo širší rodinu. Obvykle se projevuje silnější potřebou vazby na dospělou osobu. Poznává nové vzorce chování dospělých i vrstevníků, vymezuje si vlastní prostor, přijímá vymezené hranice a nové role“* (RVPPV, MŠMT, s. 37, Praha 2018).

Jednou z rozhodujících podmínek je zajištění souběžného působení dvou pedagogů a pomoc nepedagogického personálu ve třídě. Dále jsou to opatření týkající se zajištění bezpečnostních, hygienických, věcných a psychosociálních podmínek, životosprávy včetně stravování, organizace a obsahu vzdělávání. Konkrétně musí mateřská škola (www.msmt.cz):

---

¹ 1 Zákon 176/2016 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné na <https://www.msmt.cz/file/52421/>

² RVP PV, MŠMT, s.37, Praha 2018

- zajistit dostatečné množství podnětných a bezpečných hraček a pomůcek vhodných pro dvouleté děti;
- používat více zavřených a dostatečně zabezpečených skříněk k ukládání hraček a pomůcek než ve třídě s věkově heterogenním uspořádáním;
- ve věkově heterogenní třídě zajistit bezpečnost a znepřístupnit bezpečnost ohrožující předměty. Stanovovat dětem srozumitelná pravidla pro používání a ukládání hraček a pomůcek;
- poskytovat dostatečný prostor pro volný pohyb a hru dětí, prostor musí umožňovat variabilitu v uspořádání prostoru a zabezpečovat možnost naplnění potřeby průběžného odpočinku;
- mít dostatečné zázemí pro zajištění hygieny dítěte;
- mít dostatečně velké úložné prostory na náhradní oblečení a hygienické potřeby;
- zajistit vyhovující režim dne, který respektuje potřeby dětí (zejména pravidelnost, dostatek času na realizaci činností, úprava času stravování, dostatečný odpočinek);
- vytvořit podmínky pro adaptaci dítěte v souladu s jeho individuálními potřebami;
- umožnit dítěti používání specifických pomůcek pro zajištění pocitu bezpečí a jistoty;
- vzdělávací činnosti realizovat v menších skupinách či individuálně, podle potřeb a volby dětí;
- uplatňovat k dítěti laskavě důsledný přístup, dítě pozitivně přijímá;
- aktivně podněcovat pozitivní vztahy, které vedou k oboustranné důvěře a spolupráci s rodinou.

Pro volbu vhodných vzdělávacích činností pro děti mladší tří let je třeba, aby byla učitelka dobře obeznámena s vývojovou charakteristikou dítěte raného věku.

2.2 Vývojová specifika dítěte v raném věku

2.2.1 Tělesný vývoj v raném věku

Z pohledu tělesného vývoje je raný věk charakterizován dalším obdobím růstu, který je však již pozvolnější oproti předchozímu vývojovému tempu, které bylo nejdominantnější v prvním roce života dítěte. Kosterní svalstvo se nadále zpevňuje, dochází k osifikaci kostry (přeměna chrupavky nebo vaziva na kost.) Dolní končetiny se prodlužují, mění se poměr hlavy a končetin. Končetiny rostou rychleji než trup a trup rychleji než hlava, batole se tak vizáží mění na větší a, „dospělejší dítě.“ V průměru měří

dítě ve třech letech 100 cm, váží kolem 15 kg a má již kompletní mléčný chrup. Tělesné proporce jsou však zcela individuální, jak je obecně známo, hrají zde roli genetické predispozice, životospráva, vztah k pohybu. Pokud je dítě v tomto věku robustního nebo astenického typu, neznamená, že tomu tak bude i v pozdějším věku. Možný budoucí vzhled dítěte lze odhadovat přibližně kolem šestého roku věku (Klíma, 2016, Šulová 2019). Chtěla bych zde zmínit i fakt, že pro zdravý tělesný vývoj mají svá specifika i oblasti dovednostní a obratnostní, které jsou ovlivňovány jemnou a hrubou motorikou. Rodič nebo učitel by měl vhodné aktivity dětem nabízet, aby se dále rozvíjely, samozřejmě s přihlédnutím k jejich věku a zájmu, který u nich daná nabídka vyvolá.

Hrubá motorika v raném věku

Hrubá motorika představuje celkový pohybový vývoj (chůze, běh, skoky, seskoky, přeskoky, lezení, přelézání, podlézání, chytání, házení, udržení rovnováhy, koordinace, zapamatování a napodobování pohybů). Jedná se o tělesnou zdatnost organismu (Dvořáková, s. 83, 2015). Rozvoj hrubé motoriky začíná velmi brzy, takřka od novorozeneckém věku, kdy matka polohuje miminko na břicho, čímž aktivuje a posiluje velké svalové skupiny (zad, krku, rukou, nohou, břicha).

Dvouleté dítě se umí zpravidla samo rozběhnout, zastavit, otočit a běžet zpět. Umí chodit do schodů nahoru i dolů jen s malým přidržením. Ovládá kop do míče a kostky staví neomylně do řady na sebe nebo za sebe, čímž dává najevo ovládnutí vertikálního a horizontálního směru ve své představivosti (Matějček, 2005).

Tříleté dítě by mělo být schopné udržovat rovnováhu, která je nezbytná pro mnohé další dovednosti. Například chození po špičkách, kopání do míče s rozběhem, skákání z posledního schodu při sestupu schodů, to vše Z. Matějček popsal jako „*experimenty s udržováním rovnováhy*.“

Jak jinak dítě docílí toho, že se bude zdokonalovat v celkových lokomočních pohybech než při svobodném pohybu. Úzkostlivější rodič, který se o své dítě nadmíru bojí z obavy, že by u něj mohlo dojít k úrazu, bude dítěti všechno zakazovat. Tím nejspíše přeneseme své obavy i na dítě. Dítě nebude mít možnost učit se pro něj novým pohybových aktivitám, zdolávání překážek a limitů. Je možné, že bude označeno za nemotorné nebo nešikovné, získá tak k pohybu spíše záporný postoj. Svobodným pohybem, avšak v rámci nějakých pravidel, dítěti umožníme vědomě se zdokonalovat a ovládat hrubou motoriku, která je pomyslnou nadstavbou motoriky jemné.

Samostatná lokomoce těla (přemisťování hraček nebo různých předmětů v domácnosti) činí dítě radostným. Užívá si nově nabitých motorických dovedností, ve kterých se opakováním zlepšuje, může tak posouvat své pomyslné hranice obtížnosti. To, jak dokáže ovládat vlastní tělo, mu umožňuje uvolnit se z vázanosti na prostor a ze závislosti na aktivitě od druhého člověka. Častým opakováním a experimentováním ve svých pohybových dovednostech dochází k uspokojování i jiných potřeb, např. orientace v prostředí (Vágnerová, 2019). Schopnost samostatně se pohybovat podněcuje dítě v kognitivním vývoji.

Jemná motorika v raném věku

Pojem „jemná motorika“ je definován jako „*schopnost obratně manipulovat malými předměty v malém prostoru.*“ (Vyskotová, Macháčková, s. 10, 2013) Spadají do ní aktivity prováděné drobnými svalovými skupinami vyžadující přesnost při plnění motorického úkolu. K rozvoji jemné motoriky dochází velmi brzy, a to již u novorozence, kdy se díky úchopovému reflexu dotýká a drží nastaveného prstu nebo hračky, jež ho svojí velikostí a povrchem dále smyslově stimuluje. S nástupem kognitivního zkoumání světa se u dětí v předškolním období jemná motorika mohutně rozvíjí. Dochází například k diferenciaci pravé a levé ruky, děti jsou schopné užívat nástroje, drobné pohyby vyžadují velkou přesnost. Tu mohou děti nacvičovat při **sebeobsluze**, kdy se učí hygienickým návykům (používání nočníku, mytí rukou, čištění zubů), oblékání, pít z hrnečku, jíst lžící a příborem. Dítě bychom měli v těchto aktivitách podporovat, nikoliv je dělat za něj. Zpravidla se stává, že několikrát vyzkoušená činnost přestane mít zajímavý charakter a dítě začne mít tendence se nechat „obsluhovat“, protože ho třeba bolí ručičky nebo nožičky. Je pak vhodné na svých požadavcích trvat, v opačném případě se dítě přestane snažit, v sebeobsluze nemůžeme pak očekávat zlepšení, což může být příčinou stresových situací v mateřské škole, kde jsou děti vedeny k sebeobsluze od prvopočátku jejich docházky.

Oblast motoriky rukou, které by dítě raného věku mělo zvládnout, popsala Looseová následovně:

Tabulka 1: Přehled rozvoje jemné motoriky v raném věku, zpracováno podle Loosevé, s. 45, 2001

2 roky	2,5 roku	3 roky
svléká si samo oblečení čmárá na papír rozepíná zip navléká kroužky na tyč hází míče neurčitým směrem dává rozinku nebo drobné korálky do lahve	staví věž ze 4 kostek hází míček s rukama nad hlavou zasune tyč do roury listuje stránkami v knize	jí vidličkou používá příčný úchop tužky s nataženým ukazováčkem chytá velký míč oběma rukama a umí míč hodit v určitém směru skládá papír navléká korálky na provázek

Při skladbě motorických aktivit si je třeba uvědomit, že takto malé dítě není schopno dlouhého soustředění. Pozornost dokáže udržet maximálně 10–15 minut, proto volíme činnosti krátkého trvání nebo takové, které můžeme rozdělit na více částí a vrátit se k nim později.

U dětí raného věku zvolíme odlišný postup podpory rozvoje grafomotoriky, než je tomu u předškoláků. Naše snaha by měla cílit na osvojování motorických funkcí, které vycházejí z hrubé a jemné motoriky. Je důležité znát rozsah činností, které by mělo dítě raného věku zvládnout, tím získáme určitý přehled o tom, jak je dítě zralé, můžeme ho podpořit v dalším rozvoji. Předejdeme tak potížím při plnění aktivit, které dítě není schopno zvládnout a mohly by ho zbytečně stresovat. Vhodné je děti k činnosti motivovat pohádkou nebo tematickou hrou, na kterou můžeme navázat činností, která bude motorickou oblast rozvíjet. Chceme-li kupříkladu u dítěte posílit sluchovou diferenciaci, jako návaznou činnost zvolíme hru Medvěde zabruč, pro posílení hmatového vnímání zařadíme hru, při níž poznává předměty hmatem apod. Nejen v mateřské škole, ale i v domácím prostředí je žádoucí dítě v dovednostech jemné motoriky podporovat a rozvíjet. Malé děti obecně rády pomáhají, rodiče je proto mohou nenásilnou formou zapojovat do drobných domácích úkonů, je však třeba na děti nespěchat a obrnit se trpělivostí, všemu se učí a úkony jim trvají dlouho. Postupným opakováním se budou v činnostech zdokonalovat, zautomatizují si je a budou je zvládat rychleji a obratněji.

Předškolní věk je označován jako období aktivity a iniciativy, dítě má potřebu něco zvládnout, vytvořit, má chuť zkoumat různé materiály, pomocí nichž zanechává za sebou různé stopy a výtvary. To vše je vodítkem k jeho celkovému dynamickému rozvoji i k rozvoji jemné motoriky a grafomotoriky (Dvořáková a kol., 2015). U **malých dětí** postupujeme ve vedení grafomotorických činností podobně jako v předškolním věku, tedy

zařazujeme tělesné aktivity pro rozvoj hrubé motoriky, v jemné motorice pracujeme s menšími korálky a drobnými díly stavebnic, které jsou náročnější na přesnost malých pohybů ruky (Bednářová, Šmardová, 2006). Pozornost bychom měli zaměřit hlavně na trénování ruky pro budoucí psaní a cvičení koordinace ruky a oka. Vhodně zařazujeme činnosti u stolečků, dbáme na **správné sezení** na židli, nacvičujeme **špetkový úchop** tužky, sklon ruky při kreslení, rovněž i přiměřený **tlak ruky na podložku**, čímž dítě učíme vhodným návykům při grafomotorických činnostech.

Někdy jsou u předškoláků patrné nežádoucí projevy signálů, které by mohly značit nedostatky při grafomotorických činnostech (Lipnická, 2007). Jejich přehled je uveden v následující tabulce, můžeme ho použít jako jednoduchý diagnostický nástroj.

Zpozornět bychom měli, pokud dítě:

Tabulka 2: Přehled rizikových projevů, které mohou indikovat obtíže v grafomotorice

	Ano	Ne
Kreslí nerado nebo kreslení dlouhodobě a vytrvale odmítá		
Má problémy s držením tužky, drží ji nevyzrálé, tedy dlaňovým úchopem, nemá fixován úchop třemi prsty		
Kreslí primitivní hlavonožce bez detailnějších znaků postavy		
Nedovede obkreslit základní geometrické tvary (kruh, čtverec, trojúhelník, čáry v různém směru, vlnovky)		
Je celkově tělesně neobratné, obtíže i při sebeobslužných úkonech		
Neumí se dobře orientovat v prostoru		
Je nesoustředěné, lehce se unaví, není schopno dokončit činnost		
Nemá vyhraněnou laterální		

Na tyto nedostatky se je vhodné zaměřit a jejich nápravu konzultovat s dalšími odborníky, kteří budou nápomocni. Do mateřských škol docházejí zpravidla pracovníci z pedagogicko-psychologických poraden, kteří hodnotí rozvoj dětí. Za spolupráce s učitelkami procvičují s dětmi oblasti, ve kterých jsou patrná oslabení. Ve výsledku pak zhodnotí spolu s učitelem a rodiči, zda je dítě schopné a připravené zvládnout nástup do školy, případně je ještě nevyzrálé, je namístě požádat o odklad povinné školní docházky.

2.2.2 Kognitivní vývoj v raném věku

Objevování nejbližšího světa a jeho pravidel, která v něm platí, je pro děti raného věku přímo atraktivní. Schopnost dostat se samo k hračce, kterou si osahá nebo ochutná, může

si ji otočit a dokonale prohlédnout, vede k hlubšímu smyslovému rozvoji, který lze označit jako **symbolickou expanzi do světa**. Schopnost odpoutat se od omezující vázanosti na aktuálně vnímané a manipulovatelné objekty nazval Piaget (1970) **fází symbolického, předpojmového myšlení**. Jde o způsob uvažování, „*kteřý manipuluje se znaky nebo symboly. Symbol lze chápat jako zastoupení něčeho prostřednictvím něčeho jiného*“ (Vágnerová, s. 125, 2019). Uvidí-li dítě venku na procházce kočku, považuje ji za totožnou s jinou, kterou spatřilo jindy a jinde. Nástup symbolického myšlení se prolíná i při hře, kdy dítě využívá symbolů, jež zastupují reálnou věc nebo činnost (např. telefonuje s kalkulačkou, vaří oběd v kyblíčku na pískovišti), a umožňuje mu tak odpoutat se od reálného světa do světa fantazie, tolik potřebného pro jeho psychický a dorozumivací vývoj.

2.2.3 Rozvoj řeči

Specifickou lidskou schopnost k předávání a přijímání informací nazýváme **řeč**. Jak je známo, dítě se na svět hlásí mohutným křikem, dává najevo svým řečovým projevem, že se narodilo. K tomu, aby mohlo mluvit a osvojit si mateřský jazyk, musí psychomotoricky dozrát.

Jedna hypotetická teorie popisuje osvojování jazyka na genetickém (biologickém základě). Každý jedinec přichází na svět s vrozenou schopností naučit se jazyk. „*Tato schopnost je univerzální, tj. zajišťuje, že dítě si může osvojit kterýkoliv z jazyků světa, záleží, podle toho, kde vyrůstá*“ (Průcha, Kořátková, s. 39, 2013). Další věrohodnější příklad rozvoje řeči zní: „*dítě má od narození schopnost vnímat řeč, která jej obklopuje, umí postupně tuto řeč napodobovat-zkrátka se učí a získává komunikační zkušenost.*“ Vágnerová na teorii volně navazuje popisem, který uvádí rozvoj jazykových schopností pomocí poznávacích procesů, děje se tak ve chvíli, kdy u dítěte dochází k porozumění významu slov, k čemuž dochází postupným prozkoumáváním a chápáním okolního světa (Vágnerová, 2016). Je na místě konstatovat, že i řeč je náročnou dovedností, která má svá vývojová specifika.

V prvním roce života probíhá u dítěte takzvané **předřečové období** vyznačující se dětským žargonem, nejedná se však o významově správná slova (Langmeier, Krejčířová, 2006). Dítě neumí ještě mluvit, svými gesty však dává najevo, že rozumí. Napodobuje zvuky zvířat nebo intonačně zvuk hlasu matky, který je jeho prvotním komunikačním prostředkem. **Kolem 1,5 roku** začínají děti chápat **symbolický význam slov**, začnou se řečově vyjadřovat. V mluvě převažuje pasivní slovník nad aktivním, jeho

zásoba čítá přibližně **30 slov**. Konec druhého roku života se označuje slovníkovým spurtem, kdy dochází k rychlejšímu tempu osvojených slov, tedy něco kolem 50–100 slov (Smolík, Málková, 2014), což se nemusí zdát mnoho, můžeme si ale představit sebe samotné, jak náročné je pro nás naučit se 100 slovíček v cizím jazyce, pro mnohé lidi to bývá problém. Dítě bychom měli v aktivním slovním vyjadřování podporovat. Pokud touží po nějaké věci, nemělo by stačit, že si na ni ukáže a dostane ji. Správnou metodou by mělo být pojmenování žádané věci dospělým, dítě slovo co nejlépe zopakuje, poté věc dostane. Napříště už bude třeba slovo lépe vyslovovat.

Mezi **2.–3. rokem** se u dítěte začíná ustanovovat rovnováha mezi tím, co již ví a co dokáže sdělit. Proces nabývání řeči (dorozumivacího prostředku) přináší dítěti radost a uspokojení, řeč se rozvíjí obsahově kvalitou i kvantitou. Ve druhém roce umí dítě aktivně používat přibližně **300 slov**, další rozvoj slovní zásoby mívá zpravidla vzrůstající charakter (Langmeier, Krejčířová, 2016). Schopnost ovládat řeč může být patrná i u dětského grafického projevu, který se řečové dovednosti nápadně podobá.

3 VÝVOJ KRESBY

„*Bezesmyslné čárání se podobá bezesmyslnému opakování hlásek, opakování kresebných pokusů je paralelou k broukání*“ (Bednářová, Šmardová s. 10, 2011). U dětí stejného věku se objevují stejné znaky kresby, někdy s individuálními zvláštnostmi, jež mohou značit rychlejší nebo pomalejší vývoj, což je patrné až po třetím roce života dítěte.

Počátky kresby se objevují velmi brzy, a to okolo 1. roku, kdy si dítě více než výsledek užívá efekt stopy z tužky nebo pastelky, které za sebou zanechaly. Dovolím si zde uvést příklad prvních experimentů s kresbou, kdy se takto malé dítě v nestřeženou chvíli chopí psacího náčiní a v domácnosti „vyzdobí zdi“. Styl kresby povýší okolo 2. let věku, začíná malovat čáranice. Tužku drží stále **dlaňovým úchopem**, pohybuje přitom celou paží, centrum pohybu vychází z ramenního kloubu. Styl malování můžeme popsat jako „*rozkmitání ruky*“ všemi možnými směry (zleva doprava, zprava doleva, nahoru dolů), které ho zrovna napadnou. V kmitavém tempu, jež je těžko zastavitelné, děti kreslí přes rozsah malířské plochy, výsledný efekt připomíná chaos zamotaných a zkřížených čar. V této změti čar lze spatřit budoucí zárodky grafických znaků (obloučky, vlnovky) potřebných v budoucnu k psaní (Bednářová, Šmardová, 2011).

Snahu o **špetkový úchop** tužky, tedy správné používání třech prstů, můžeme vidět u dětí **dvou až tříletých**. Do pohybu kresby se začíná zapojovat loketní a zápěstní kloub, dítě je schopno kreslit smysluplnější obrazce, které mnohdy pojmenovává, sděluje, co nakreslilo. Kruhovitý tvar a oblouk značí sluníčko, svislou nebo vodorovnou čáru pojmenovává jako silnici nebo kopec, později se pokouší kreslit další geometrické tvary (čtverec a obdélník) znázorněné zpravidla se zaoblenými rohy nebo první **hlavonožce**. Určitě se mnou budete souhlasit, když napíšeš, že právě první kresby postav (dědečci, babičky, rodiče v podobě hlavonožců), patří k těm nejhezčím dětským výtvorům.

Pokud dítě kreslí rádo, je to patrné na jeho konečném výsledku. V opačném případě, kdy kreslení do určitého věku nevyhledává, je na místě zjistit, proč tomu tak je. Problémy mohou být různého charakteru (nepodnětné prostředí, nevyzrálost a oslabení v motorických funkcích, psychické poruchy), vždy je třeba po příčinách pátrat a snažit se je vhodnou nápravou odstranit, předcházet tak potížím v grafickém projevu.

3.1 Lateralita

Pro každého z nás je běžné, že především v činnostech náročnějších na přesnost dáváme přednost jedné ruce, druhá ruka předmět pouze přidržuje (stříhání nůžkami, krájení chleba, řezání pilou.) Dokonce všechny párové orgány (nohy, uši, oči) podléhají pravidlům lateralizace, kdy je jeden z páru dominantnější, což je známkou funkční koordinace obou orgánů v závislosti na mozkových hemisférách (Pokorná, 2010).

Velice důležité je znát lateralitu před zahájením záměrného cvičení, které je zaměřené na rozvoj grafomotoriky. Tu můžeme diagnostikovat pozorováním dítěte při spontánních činnostech, při hře, při kreslení, osobní hygieně, všímáme si, kterou ruku dítě preferuje (Bednářová, Šmardová, 2011). Pokud se dítě vyznačuje levorukostí, je třeba tento fakt brát zřetelně, v cíleném působení levorukost respektovat, ne se jej snažit přeučit na pravorukého. Násilné potlačování levorukosti omezuje psychomotorický i celkový osobnostní růst dítěte.

Mezi levákem a pravákem není při grafomotorickém rozvoji nutný odlišný přístup, určitá specifika jsou však na místě.

- Pokud i po 4. roce života dítěte není zřejmé, která ruka je dominantní, je vhodné navštívit psychologa a konzultovat s ním další postup v rozvoji;
- Podporujeme dítě při hrách a činnostech se zaměřením na součinnost pohybů obou rukou a celého těla;
- Pravorukému dítěti předkreslujeme grafický vzor na papíře nebo tabuli na pravou část, levorukému dítěte opačně (do pravé části). Dítě má tak možnost svůj grafický projev porovnávat, aniž by si třeba clonilo rukou;
- Vedeme dítě k tomu, aby v sešitech nebo knížkách s grafomotorickými úkoly prstem sledovalo čáry, cesty, labyrinty, čímž si procvičuje pohyb ruky se zrakovým vnímáním (Lipnická, 2007).

3.2 Příprava ruky na grafické činnosti

3.2.1 Cvičení velkých a malých kloubů, uvolňovací cviky

Aby kreslení nebylo pro dítě namáhavé a nebolelo ho, měli bychom těmto problémům předcházet vhodnými technikami cvičení, které vedou k celkovému uvolnění těla, především pak ruky. Těžká ruka může významnou měrou poznamenat chuť dítěte kreslit, což může být patrné i na grafickém výkonu projevu (Bednářová, Šmardová, 2011).

Postup uvolňování těla by měl probíhat od „velkých částí k malým“, nejprve budeme zařazovat cviky **velkých svalových a kloubních skupin**, abychom rozpohybovali a uvolnili celé tělo, včetně rozcvičení ramenního kloubu. Zaměřujeme se na aktivity typu chůze po třídě, po lavičce, honičky, tanečky, zdolávání překážkových drah.

Uvolňovací cviky **malých svalových skupin ruky** lze provádět tělesným cvičením, spadají sem také rukodělné činnosti prováděné s pomůckami i bez nich. Doležalová rozdělila činnosti dle jednotlivých částí ruky následovně:

Tabulka 3: Náměty na rozcvičení jednotlivých částí ruky, zpracováno podle Doležalové, 2016

	Náměty na aktivity
Cvičení dlaní	<ul style="list-style-type: none"> • Modelování s modelovací hmotou, s těstem, hlinou (válení válečku, koulení kuličky). • Malba celou plochou dlaně. • Obtiskování dlaně do písku, do mouky nebo do jiné vhodné sypké hmoty. • Válení míčku (ježka) mezi dlaněmi ruky. • Třepání rukama pro uvolnění dlaní a prstů. • Mačkání gumových kroužků. • Hry na tělo (hlava, ramena, kolena, palce). • Tleskání, bubnování, hra na hudební nástroje.
Cvičení prstů	<ul style="list-style-type: none"> • Promíchávání a drobení různých materiálů (těsta, hlíny). • Manipulace s kolíčkem: věšení obrázků, tvoření hada z kolíčků. • Malování prstovými barvami. • Vyšívání dřevěnou jehlou. • Práce s papírem (skládání, trhání, muchlání). • Ťukání prstů o sebe (prsty se jeden po druhém spolu pozdraví). • Zapínání knoflíků, patentů na oblečení. • Uvolňování prstů (třepání prstů). • Hra na „jako“ hudební nástroj (klavír – deska stolu, flétna).

3.3 Vhodné pozice při GM činnostech

Správný nácvik polohy těla při grafomotorických činnostech ovlivňuje jak pohyblivost a uvolnění jednotlivých kloubů včetně jejich koordinace, ale také přispívá nemalou měrou ke zdravému tělesnému vývoji jedince (Bednářová, Šmardová, 2011). Děti **raného věku** rozvíjí grafomotoriku především při hře, kterou pojmají takřka ve všech činnostech, které vykonávají. Kreslením se také motoricky cvičí, jejich výtvoř (čáranice) pro ně nejsou ale ještě natolik zajímavé, než je tomu u jiných činnostech, proto se jimi nikterak nezaobírají.

Držení pastelky nebo tužky je pro ně obtížné a provázené těžkou rukou, která může bolet. Je to celkem logické, jejich ruka není z vývojového hlediska (nedokončená osifikace kůstek ruky) ještě zcela vyvinuta, připravena na správný úchop. Navíc takto malé dítě pracuje celou paží, proto je vhodné volit k činnostem vhodné pozice, které nijak neomezují volnost pohybu a prostoru pro celou ruku. Vhodné pozice při grafomotorických činnostech člení Dvořáková následovně:

Poloha vstoje – umožňuje kreslení na svislou plochu, která by měla být ve výšce očí (tabule, papír velkého formátu nalepený na dveřích).

Poloha vkleče – nedominantní ruka se opírá o zem nebo o koleno, druhá ruka vykonává činnost, přičemž je uvolněná od ramene, není limitována prostorem (kreslení na chodník křídami, kreslení v písku, hra s autíčkem).

Poloha v dřepu – umožňuje opět volný pohyb obou ramen, není však dlouhodobě vhodná, protože si při ní dítě stlačuje břicho a hůře se mu dýchá. (Dvořáková a kol. autorů, 2015)

Při skladbě aktivit bychom měli tyto pozice upřednostňovat, oproti např. činnostem u stolečků, kdy zpravidla mívá takto malé dítě problém sedět v klidu na židličce (stísněný prostor limitující pohyb těla, dítě poposedává z boku na bok, krčí se, lehá si na stůl, odbíhá) můžeme říci, že se samo svými pohyby vyrušuje.

Děti **předškolního věku** vedeme častěji k pracovním činnostem u stolečků, se snahou docílit správného nácviku sezení u stolu a držení tužky, které budou potřebovat ve škole. Zařazujeme jednoduché grafomotorické listy dle zájmu dětí, rukodělné činnosti s větším důrazem na detail (stříhání podle linky, stavění z drobných dílků stavebnic, zažehlovací korálky apod.), taktéž volíme úkoly k procvičení vizuomotorických dovedností, jimiž se procvičí koordinace ruky a oka potřebnou při psaní a v počátcích čtení.

U stolečku by mělo dítě především správně sedět, zásadou je vhodně zvolený **dětský nábytek**, který je snad již ve většině školek samozřejmostí. V domácím prostředí volíme rostoucí nábytek, stůl a židli, jež, jak název napovídá, takzvaně roste s dítětem, je možné ho výškově měnit a polohovat dle aktuálních potřeb dítěte.

Jak má **sezení u stolečku** vypadat, popisují autorky (Bednářová, Šmardová, 2011):

- **chodidla** jsou opřena celou plochou o zem nebo o podložku, váha těla se soustředí na celou sedací plochu židle;
- **kolena s lokty** svírají pomyslný pravý úhel s deskou stolu;

- **tělo** je mírně nakloněno nad stolem, **hlava** v prodloužení osy páteře, avšak mírně skloněna, obě **ramena** držíme ve stejné výšce;
- **oči** jsou ve vzdálenosti ne více jak 30 cm od papíru;
- jedna ruka vykonává pohyb, druhá ruka papír přidržuje;
- na stole by neměly „překážet“ věci, které dítě k činnosti zrovna nepotřebuje a mohou ho v činnosti limitovat jak prostorově, tak i pohybově.

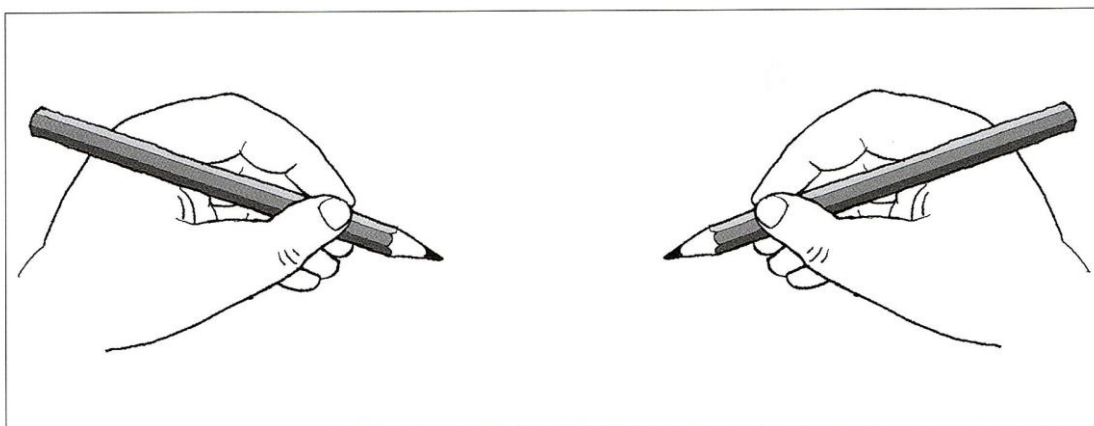
Poloha vsedě - správné sezení při kreslení a psaní.

Obrázek 1: Poloha vsedě, správné sezení při kreslení a psaní (Bednářová, Šmardová, s. 49, 2011)

3.4 Nácvik úchopu tužky, štětce

Jak jsem již uvedla, první dětský úchop tužky probíhá celou dlaní. U dítěte chceme docílit nácviku správného držení tužky, který nazýváme **špetkovým úchopem**. Úchop je technicky celkem náročný, dítě si do něj proto musí takzvaně dozrát, což se děje přibližně ve 2,5–3 letech. **Správný úchop tužky** vypadá následovně. Tužka leží na posledním článku prostředníku a seshora ji přidržuje bříško palce ukazováku. Ruka a prsty jsou uvolněny, ukazovák není prohnutý, tužku držíme 3–4 cm od jejího hrotu, malíček s prsteníčkem zaujímají volně vloženou pozici v dlaní (Dvořáková a kol. autorů, 2015). Při nácviku postupujeme u praváků i leváků stejně, měli bychom však vědět, která ruka je pro dítě dominantní, ve které bude držet tužku, protože dítě v tomto věku nemusí mít ještě vyhraněnou lateralitu. Úchop tužky učíme děti vždy názornou ukázkou, kterou můžeme doplnit vhodně zvolenou motivací v podobě říkanky:

*„Vezmu palec ukazovák, zob-zob už mám zobák.
Do zobáku tužku dám, prostředníkem podpírám.“*

Správné držení psacího náčiní u leváků, u praváků.

Obrázek 2: Správné držení psacího náčiní u leváků, u praváků. (Bednářová, Šmardová, s.50, 2010)

3.5 Shrnutí teoretické části

Teoretická část se zabývá psychomotorickým rozvojem dětí od narození po předškolní věk s podrobnějším popisem raného věku. Dílčími krůčky je popsáno, co vše by mělo dítě zvládnout s cílem ovládat grafomotorickou dovednost kreslení a psaní. Nejde jen o to naučit se správný úchop tužky, se kterou může dítě zanechávat grafickou stopu. V grafomotorice jde o motorický a rozumový vývoj, který by učitelka měla znát, dále také pomáhat dítěti s jeho rozvojem. Podpůrné činnosti by měly být dětem vhodnou formou vysvětleny, předvedeny, neměly bychom vždy zapomínat i na vhodně zvolenou motivaci cílenou na danou skupinu dětí s ohledem na jejich věk, individuálnost a vývojovou schopnost. Není žádoucí dítěti předkládat úkoly, ke kterým ještě nedozrálo. Zcela jistě by došlo k tomu, že se dítě bude dalším úkolům vyhýbat, protože pro ně budou těžké a nezajímavé. Naopak je vhodné dětem předkládat rozmanité činnosti tak, aby měly možnost výběru činnosti dle aktuální nálady, to vše při zachování principu individuálnosti. Dětem raného věku volíme činnosti spíše krátkého trvání, protože nejsou schopny delšího soustředění, což má vliv na celkový výsledek a výkon. Dbáme i na vhodné pozice při činnostech, nejlépe takové, které dítě nelimitují v pohybu a prostoru, což jsem uvedla v teoretické části. Není na škodu pro děti i pro učitele činnosti vícekrát opakovat, dát tak prostor prožitkovému učení a zautomatizování nově nabytých dovedností.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE ŠETŘENÍ

4.1 Cíle šetření, použité metody

Cílem práce bylo zjistit, jaké aktivity jsou vhodné pro rozvoj grafomotoriky u dětí raného věku. Proto jsem navrhla tematický celek pro děti ve věku 2–3 let, který by byl zaměřen na rozvoj grafomotoriky. Při návrhu tematického celku jsem vycházela z charakteristiky vývoje dítěte raného věku a z odborných poznatků o vývoji grafomotoriky, které jsem popsala v teoretické části.

Tematický celek vycházející z příběhu o Palečkovi obsahuje návrh činnosti s cílovými oblastmi grafomotorického rozvoje a integruje cíle z dalších vzdělávacích oblastí (aktivity pohybové, výtvarné, poslechové, hudební). Činnosti nejsou záměrně řazeny do dnů, záleží na učiteli a náladě dětí, kterým činností se v daný den budou chtít věnovat. Tematický celek je uveden v Příloze I. Tematický celek byl realizován ve dvou zařízeních poskytujících péči a vzdělávání dětem raného věku. Využila jsem kvalitativního přístupu. Vytvořila jsem hodnotící arch (v Příloze II.), do kterého učitelky zapisovaly své komentáře, postřehy a hodnocení, ten jsem následně analyzovala.

4.2 Výzkumné otázky

Stanovila jsem následující výzkumné otázky:

- **V1: Jaké aktivity pro rozvoj grafomotoriky se ve sledovaných třídách osvědčily?**
- **V2: Jaká organizační forma v řízení vzdělávacích aktivit je pro děti raného věku nejvhodnější?**
- **V3: Jaké typy aktivit dětí raného věku nejvíce zaujaly?**
- **V4: Jak učitelky hodnotí obtížnost aktivit vzhledem k věku dětí?**

Vyhodnocení jednotlivých otázek jsem zpracovala podle reflexí učitelek, které realizovaly tematický celek ve svých třídách, poznatky zaznamenávaly do předem připraveného archu. První šetření proběhlo v mateřské škole, dále jen Skupina MŠ, druhé probíhalo v dětské skupině, dále jen skupina DS.

4.3 Průběh šetření

Tematický celek byl navrhnout, realizován a reflektován v mateřské škole a dětské skupině s následující charakteristikou:

Skupina MŠ: Šetření bylo realizováno v červnu 2021 v mateřské škole v Pelhřimově ve třídě s homogenním uspořádáním. Třída byla určena pro děti raného věku, byly do ní zařazeny dvou až tříleté děti. V době realizace bylo dětem od 3,2 do 4,1 let věku. Ve třídě je celkem 17 dětí (7 chlapců a 10 dívek), tematického celku o Palečkovi se zúčastnilo průměrně 15 dětí. Děti vyučuje zkušená, vysokoškolsky vzdělaná učitelka s desetiletou pedagogickou praxí. Vystudovala obor Učitelství pro MŠ na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Zpětnou reflexi z realizace tematického celku najdeme v Příloze III.

Skupina DS: Druhá realizace proběhla v červnu 2021 v dětské skupině v Plzni. V době realizace byly děti věkově v rozmezí 2,2–3,5 let. Výzkumu se účastnilo celkem 11–12 dětí, z toho 8 chlapců a 4 dívky. Skupinu vede učitelka, která zde působí čtyři roky, tohoto času dokončuje studium na ZČU v Plzni, obor Učitelství pro MŠ. Zpětnou reflexi z realizace v dětské skupině nalezneme v Příloze IV.

Původně jsem zamýšlela celky realizovat sama, ale vzhledem k situaci s Covid-19 mi nebyl umožněn přístup do tříd. Proto jsem zvolila toto náhradní řešení. Celky byly realizovány po dobu jednoho týdne. Paní učitelky jsem požádala, aby si vedly reflektivní deník a zaznamenávaly své postřehy do připraveného hodnotícího archu.

5 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

V1: Jaké aktivity pro rozvoj grafomotoriky se ve sledovaných třídách osvědčily?

V obou sledovaných skupinách se osvědčily jiné typy aktivit, které jsou však vždy spojené s pohybem.

Skupina MŠ: Ve třídě mateřské školy se osvědčily aktivity ve formě různých tělesných cvičení (*překážkové dráhy, zdravotní cvičení*), dále pak výtvarné aktivity (*práce s modelínou, barvou*) nebo aktivity ve hře s prostorem. (*pexeso, přemisťování*)

Skupina DS: Zde se osvědčily aktivity typu pohybová cvičení, říkanka s ukazováním, výtvarné činnosti (práce se štětcem, vodovými barvami). Pro děti bylo těžké splnit skupinový úkol vymodelovat kuličku. Aby došlo k naplnění očekávaného výstupu, musela být zvolena individuální forma práce. Děti nebyly zpravidla schopné pracovat samostatně, modelínu natahovaly, dělaly z ní hady.

Z odpovědí tak vyplývá, že je pro děti žádoucí jakýkoliv pohyb, ruční práce s materiály typu sypký, tekutý, modelovací. Dětem dělá dobře si s těmito formami skupenství hrát a manipulovat s nimi, přináší jim to určitou formu relaxace a soustředění. V dětské skupině nebyly děti schopny vyrobit malou kuličku, což si nemyslím, že by bylo až tak špatně. Důležité je, že si děti s modelínou hrály, pokoušely se ji tvarovat podle svého, čímž se také motoricky procvičovaly. Pokud bychom chtěli posoudit a vyhodnotit aktivity z hlediska zvládnutí cílů, musím zde konstatovat, že obě skupiny aktivity zvládly dobře s přihlédnutím k průměrnému věku ve skupině. V mateřské škole bylo nejmladším dětem 3,2 let, v dětské skupině bylo nejstaršímu dítěti 3,5 roku. Tento nevelký avšak zásadní věkový rozdíl ukazuje, jak dítě motoricky dozrává a zlepšuje se ve v jednotlivých dovednostech.

V2: Jaká organizační forma v řízení vzdělávacích aktivit je pro děti raného věku nejvhodnější?

Na tuto otázku je těžké zcela jednoznačně odpovědět. Záleží na druhu aktivity a na tom, jak je potřeba danou aktivitu pedagogicky vést. Zpívání písničky a doprovod hry na hudební nástroj nebude kromě ukázky, jak hudební nástroj ovládat, potřebovat větší formu dopomoci. Stanoveným cílem bude zapamatování textu a rytmu, které si dítě při poslechu dříve nebo později samo osvojí. Naopak manuální aktivita, kde se dítě něčemu novému učí, bude potřebovat individuální ukázku a dopomoc.

Skupina MŠ: Ve třídě mateřské školy byly učitelkou chváleny spíše skupinové formy práce, neosvědčila se forma frontální z důvodu neakčnosti, tedy dlouhé chvíle při čekání v řadě. Dále se osvědčila individuální forma práce.

Skupina DS: Učitelka se přikláněla k práci v malých skupinkách nebo individuální formě práce.

V obou skupinách se tedy ukázalo, že pro děti raného věku je nejvhodnější práce v menších skupinách či práce individuální. Tradiční činnosti s celou skupinou, jak se s nimi setkáváme v mateřských školách, nejsou pro děti tohoto věku vhodné.

V3: Jaké typy aktivit dětí raného věku nejvíce zaujaly?

Skupina MŠ: Děti z mateřské školy zcela jistě zaujalo pohybové cvičení, Uspávání Palečka, kterému se dle referencí učitelky věnovali v průběhu celého týdne. Dále pak malování temperovými barvami bez použití štětce, což činí malování atraktivnější, když mohou být děti zašpiněné od barvy. Umím si představit, že doma je mnohým dětem tato forma malování z důvodu nepořádku zakázána, alespoň ve školce se mohou takto realizovat.

Skupina DS: Dětem se nejvíce líbily pohybové hry, dále pak malování vodovými barvami (prsty rukou nebo štětcem).

Pro získání odpovědi na tuto otázku jsem odpovědi učitelek přenesla do souhrnné tabulky realizovaných aktivit (Příloha V.). Na základě jejich reflexí vyplynulo, že z nabízených aktivit byly pro děti zajímavé výtvarné činnosti a pohybové hry. V aktivitě Peřiny pro Palečka bylo pro některé děti z MŠ obtížné malovat pruhy což je dáno výběrem tupovací houbičky, která je při držení rukou zcela poddajná, procvičuje se větší část ruky oproti kresbě štětcem, kde jsou tahy rukou a její možnosti trochu dopředu předurčeny.

Domnívám se, že pohybové cvičení v mateřské škole bude probíhat jinou a zábavnější formou, než je tomu u pohybových aktivit v jednotlivých rodinách. Stejný názor mám i na výtvarné činnosti, které jsou v domácím prostředí mnohdy omezené nabídkou materiálů a pomůcek, v neposlední řadě i možností prožitku. Z tohoto důvodu si myslím, že právě činnosti tohoto typu děti nejvíce zaujaly.

V4: Jak učitelky hodnotí obtížnost aktivit vzhledem k věku dětí?

Skupina MŠ: Z šetření v mateřské škole vyplynulo, že činnosti byly navrženy na poměrně krátkou dobu, že by se dalo s tímto tematickým celkem pracovat déle než jeden týden. Co se obtížnosti týče, činnosti musely být zpravidla upravovány na míru, pro děti bylo původní zadání (a tedy i realizace) těžké. Nejmladším účastníkům bylo v této skupině 3,2 let, pohybovali se věkově na horní hranici raného věku.

Souhlasím s učitelkou z mateřské školy, která se domnívá, že pokud by se tematický celek natáhl na delší časový úsek, měly by děti možnost ve větším klidu činnosti vyzkoušet nebo se k nim třeba jiný den podle nálady vrátit, trénováním by pak došlo k naplnění původních očekávaných výstupů.

Skupina DS: Aktivit bylo navrženo celkem 12, z toho u šesti z nich potřebovaly děti větší formu dopomoci (nesrozumitelné zadání, náročnost vzhledem k věku). Také v těchto případech učitelka přizpůsobila aktivity dětem na míru, aby mohly být pedagogicky splněny.

Z reflexí od učitelek vyplynulo, že činnosti byly zvoleny nevhodně pro děti raného věku. Ve skupině MŠ učitelka doporučila objem činností rozvrhnout do delšího časového úseku, než bylo původně navrženo, aby děti plnily úkoly svým tempem a více si je užily. V DS byla (podle zadání dílčích úkolů) více jak polovina aktivit pro děti moc těžká, potvrdila se tak tvrzení obou učitelek, že tematický celek je vhodný spíše pro starší děti.

Shrnutí výsledků šetření

Z šetření vyplynulo, že v rámci podpory grafomotoriky dětí raného věku volíme aktivity, které jsou svojí formou, zadáním a cíli vhodné pro tuto věkovou skupinu. Nezařazujeme aktivity pro starší děti v dojmu, že tím dítě dospěje k většímu pokroku, pokud činnost zvládne. Ono ji ale nezvládne, tedy ne samo, bude potřebovat pomoc od dospělého, ale v takovém případě se aktivita míjí účinkem. Děti potřebujeme navést k tomu, aby si aktivitu samy chtěly vyzkoušet, aby si ji dokázaly prožít a hlavně ji zvládly dokončit, protože to je to, co je bude motivovat v další práci. V jejich konání bychom je měli podporovat a chválit i s počátečními chybami, které se opakováním změní v dovednosti.

Forma práce by měla probíhat v malých skupinkách (ideálně 2–3 děti), kterou povede jeden pedagog nebo ještě lépe – volíme individuální formu práce, což může být mnohdy

při sníženém počtu pedagogů ve třídě organizačně problém. Není tedy na škodu aktivity zařazovat ve chvílích, kdy je ve třídě méně dětí (ráno, odpoledne), aby byl zachován proces individuálnosti.

Cíl práce volíme takový, aby byl dítětem splnitelný, čímž získá důvěru samo v sebe a formuje se k samostatnosti. Aktivity vybíráme přiměřené vývojovým schopnostem dítěte, zbytečně velké nebo malé cíle atraktivitu činností snižují.

Měla bych zde uvést činnosti, jež jsou vhodné k rozvoji grafomotoriky. V tematickém celku a jeho reflexi vyplynulo, že děti mají rády tělesná cvičení a výtvarné dovednosti. Myslím si, že je jedno, jakého zaměření se činnost bude týkat (výtvarná, pohybová, rytmická, diferenciacní). Pedagog by měl vědět, jakou konkrétní činnost pro rozvoj grafomotoriky vykonávat a jakých konkrétních cílů lze činnostmi dosáhnout. V případě oslabení v některé z grafomotorických oblastí by měl umět navrhnout a realizovat taková opatření, která povedou k jejich zlepšení nebo nápravě.

Shrnu-li zjištění vyplývající z reflexí tematického celku, mohu formulovat následující zásady pro grafomotorický rozvoj dětí raného věku:

- volit činnosti s přihlédnutím k věkovým schopnostem dětí;
- dítě pracuje celým tělem, nelimitovat ho tedy sezením u stolku, nabízet jiné alternativy pozic, dopřát dětem volnost pohybu;
- střídat činnosti jemné a hrubé motoriky (velkých a malých svalových skupin);
- celkově podněcovat děti k pohybu, nezapomínat i na odpočinek;
- výtvarné činnosti nabízet v různých obměnách (materiály, techniky práce), aby se dětem neomrzely a měly chuť zkoušet jiné techniky;
- dopřát dětem čas k dokončení činnosti, každé dítě nechat pracovat svým tempem, umožnit aktivitu rozdělit a vrátit se k ní dle zájmu později;
- pracovní listy zařazovat až u předškoláků, v raném věku jsou nevhodné. Činnosti, které jsou v grafomotorických listech, jsou cílené právě pro předškoláky, aby cvičili dovednosti, jež využijí ve škole;
- nezařazovat takto malým dětem grafomotorické listy, ty jsou cíleně tvořené až pro starší děti z důvodu, aby podporovaly u dětí grafomotorické návyky, které na ně bude škola klást;
- v raném věku se budeme zaměřovat na podporu rozvoje v psychomotorických oblastech, které jsem uvedla v kapitole 1.1 Grafomotorika v raném věku a její

význam, (s. 8) a které svými dílčími jednotkami v konečné fázi tvoří jeden velký celek, jímž je grafomotorika.

Závěrem bych ještě ráda dodala, proč jsem si pro tematický celek vybrala právě knížku *Paleček*. Asi proto, že byl u mého syna velmi oblíbený a jeho čtením a vyprávěním jsme právě s touto knihou trávili mnoho času. Hlavní hrdina *Paleček* je tak maličký, že se musí hodně otáčet, aby z něj vyrostl velký chlapec. Právě pro blízké přirovnání a podobu malého hrdiny z knížky s malými dětmi ve školce jsem knihu zvolila jako východisko k činnostem, které budou napomáhat rozvoji grafomotoriky. V recenzi od učitelky z mateřské školy jsem se dočetla, že autor knížky František Hrubín byl místy vzdálen dnešnímu dětskému chápání slov a slovních spojení (*náprstek, človíček, dožil světa, ...*), myslím si ale, že to není zcela na škodu. Knižka je bohatě ilustrovaná líbivými obrázky Heleny Zmatlíkové a některé neznámé výrazy si mohou děti společně s okamžitou ukázkou obrázku nebo slovním vysvětlením uvést do srozumitelnější podoby dětské představy, což děti v mnoha směrech obohacuje. Obecně vidím důležitost v tom, aby se dětem knihy četly, následně si o jejich obsahu vyprávěly, ať už doma s rodiči nebo ve školách s učitelkami. Knižky rozvíjí a formují člověka v mnoha směrech nejen v dětství, ale i v dospělosti.

ZÁVĚR

Jako studentka a prozatím také „neučitelka“ v mateřské škole nemám mnoho zkušeností v pedagogické praxi. Aktivitu k tematickému celku jsem sestavovala pomocí podkladů z pedagogické literatury, kde lze vyhledat mnoho návodů, jak pracovat s dětmi raného věku, dále pak za pomoci konzultací se zkušenější kolegyní a v neposlední řadě i sledováním schopností a dovedností mého tříletého syna a jeho vrstevníků.

Hlavní podstatu práce s dětmi však učitel nikde nevyčte. Každé dítě je jiné, stejně tak i skupiny dětí, které se jedna od druhé odlišují, proto je důležité při plánování tematických celků „svoje“ děti ve školce dobře znát, teprve poté je možné vytvářet program na míru. Samotná pedagogická praxe a v ní získaná zkušenost se odráží v plánování činností s jakkoli starými dětmi. I já jsem se na školních praxích setkala s (pro mě) svědomitě vypracovanou přípravou, která u dětí nakonec pohořela, neboť byla zpracována pro takto staré děti složitě.

Podobně bych zhodnotila i mnou připravený tematický celek „O Palečkovi“. Po prostudování zpětných reflexí od učitelek, které tematický celek s dětmi vyzkoušely, nabývám dojmu, že činnosti byly až na pár výjimek vzhledem k věku dětí složité. Jiné by bylo, kdybych realizaci s dětmi prováděla přímo já, mohla bych tak okamžitě reagovat na problémy, které se mnohdy ukážou již při samotné přípravě činností nebo při přímé reakci dětí. Takto jsem se mohla pouze domnívat, že v teoretické rovině dělám vše správně proto, aby děti činnosti zvládly. Chtěla bych pochválit paní učitelky, že přes těžkosti a nesrozumitelnost v popsáných činnostech celek upravily té konkrétní skupině přímo na míru a s menšími či většími obměnami aktivity s dětmi realizovaly, mohly tak pokračovat v naplňování očekávaných výstupů.

Když jsem si téma bakalářské práce vybírala ke zpracování, měla jsem o pojmu grafomotoriky pouze povrchní znalosti a netušila jsem, jak moc je dovednost kreslení a psaní náročnou disciplínou. Nyní, na konci zpracované práce, je pro mě obohacující a zajímavé znát toto téma více do hloubky. Pevně věřím, že nabyté vědomosti mi budou v mé budoucí pedagogické praxi přínosem.“

SEZNAM LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2006. Dětská naučná edice. ISBN 80-251-0977-1.

ČAČKA, Otto. *Psychologie dítěte*. 2. dopl. vyd. Tišnov: SURSUM, 1996. ISBN 80-85799-03-0.

DOLEŽALOVÁ, Jana. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1146-4.

DVOŘÁKOVÁ, Hana, Michaela KUKAČKOVÁ, Martina LIETAVCOVÁ, Hana NÁDVORNÍKOVÁ a Eva SVOBODOVÁ. *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí: dítě a jeho tělo*. 2. vydání. Praha: Raabe, 2015. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-187-8.

KLÍMA, Jiří. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. Praha: Grada Publishing, 2016. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5014-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LIPNICKÁ, Milena. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní: preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-244-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.

MLČÁKOVÁ, Renata. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2630-4.

POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-817-3.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SMOLÍK, Filip a Gabriela MÁLKOVÁ. *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4240-3.

SPLAVCOVÁ, Hana a Jana KROPÁČKOVÁ. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1042-9.

ŠULOVÁ, Lenka. *Raný psychický vývoj dítěte*. Třetí vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4479-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYSKOTOVÁ, Jana a Kateřina MACHÁČKOVÁ. *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4698-2.

Seznam internetových zdrojů

<https://www.promaminky.cz/clanky/rozvoj-a-vychova-ditete-106/rozvoj-jemne-a-hrube-motoriky-u-deti-predskolniho-veku-610>

MSMT- Informacni material ke vzdelavani deti od 2 do 3 let.docx, MŠMT ČR (msmt.cz)

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled rozvoje jemné motoriky v raném věku, zpracováno podle Loosevé, s. 45, 2001	18
Tabulka 2: Přehled rizikových projevů, které mohou indikovat obtíže v grafomotorice	19
Tabulka 3: Náměty na rozcvičení jednotlivých částí ruky, zpracováno podle Doležalové, 2016.....	24

Seznam obrázků

Obrázek 1: Poloha vsedě, správné sezení při kreslení a psaní (Bednářová, Šmardová, s. 49, 2011)	26
Obrázek 2: Správné držení psacího načinu u leváků, u praváků. (Bednářová, Šmardová, s.50, 2010).....	27

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Tematický celek „O Palečkovi“	I
Příloha II: Hodnotící arch pro učitelky	VIII
Příloha III: Hodnotící arch učitelky z MŠ Pelhřimov	IX
Příloha IV: Hodnotící arch učitelky z dětské skupiny v Plzni	XI
Příloha V: Souhrnná tabulka s nabízenými činnostmi a rozvíjenými oblastmi.....	XIII

Příloha I: Tematický celek „O Palečkovi“

Charakteristika tematického celku: Tematický celek vychází z příběhu knížky Františka Hrubína „Paleček“, která je autorovými líbivými verši a ilustracemi Heleny Zmatlíkové vhodná pro děti raného věku. Malé posluchače zaujme kniha zcela jistě hned na úvod, kdy se dětský čtenář dozvídá, jak malý je hlavní hrdina knížky v porovnání s jeho dětským palečkem.

HRUBÍN, František. *Paleček*. 15. vydání. Ilustroval Helena ZMATLÍKOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05139-0.

Věková skupina: děti ve věku 2 až 3 let

Doba realizace: 1 týden

Záměr: Rozvíjet u dětí hrubou a jemnou motoriku vhodně zvolenými grafomotorickými činnostmi s přihlédnutím k jejich věkovým zvláštostem a zvyklostem, podněcovat děti v individuální i skupinové práci, podporovat u dětí vztah ke knize i vztah k sobě samým a k ostatním dětem.

Dílčí cíle a očekávané výstupy:

Cíle	Očekávané výstupy
Rozvoj pohybových dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí	<ul style="list-style-type: none"> - dítě napodobí jednoduchý pohyb podle vzoru - dítě udělá dřep a výpon - dítě dovede kroužit celou paží - dítě se dokáže otočit kolem své osy v obou směrech - dítě má uvolněný ramenní kloub - přejde chodníček s nerovnoměrným povrchem - vloží míček do tubusu - dítě zvedne dlaňovým nebo klešťovým úchopem ruky papírovou kuličku ze země - dítě proleze obručí, látkovým tunelem - s dopomocí přejde prkno, které se v polovině zhoupne na druhou stranu - dítě maluje prstovými barvami barevné pruhy
Rozvoj prostorové orientace	<ul style="list-style-type: none"> - dítě rozumí pojmům, kde je nahoře a dole - dítě se orientuje v prostoru třídy - při běhu se dokáže vyhnout druhým

Sluchové vnímání	<ul style="list-style-type: none"> - dítě soustředěně naslouchá písni - dítě sluchem rozliší hudební nástroj - dítě dokáže hlasem napodobit kočičku, pejska, myšku - dítě podle vzoru napodobí hlasité nebo slabé volání (<i>maminko!, babičko!, Palečku!..</i>)
Rozvoj zrakového vnímání	<ul style="list-style-type: none"> - dítě správně přiřadí barevnou kuličku ke stejné barvě - podle vzoru najde ve skupině obrázků stejný obrázek - dítě sleduje zrakem výslednou stopu kuličky (vnímá barevnost a velikost stopy, která se na vícero místech odlišuje)
Rozvoj řeči, myšlení a paměti	<ul style="list-style-type: none"> - dítě pozná a pojmenuje zvířata v knížce - dítě zopakuje jednoduchý rým, dítě si části říkanky zapamatuje - při opakování říkanky některé pasáže slovně doprovodí - dítě projevuje zájem o knihu, soustředí se na obrázky - dokáže odpovědět na jednoduchou otázku
Rozvoj hudebního cítění (rytmus, zpěv, hra na nástroj)	<ul style="list-style-type: none"> - dítě zazpívá písničku v rozsahu 3 tónů - zpěv doprovodí hrou na jednoduchý hudební nástroj
Rozvoj sociální	<ul style="list-style-type: none"> - dítě dodrží pravidla jednoduché hry - dítě se zapojuje do činnosti a chápe co má za úkol

Organizace činností: frontální, skupinová a individuální práce

1) ÚVOD DO TÉMATU – SEZNÁMENÍ S PALEČKEM

Navození tématu k činnosti: „*Děti, máte paleček? Ukážete mi ho? Dokážete s ním zahýbat? Umíte se palečkem dotknout oka, ucha, hlavy, ...? A znáte pohádku o Palečkovi?*“

Text z knížky: „*Narodil se chlapeček, malý jak tvůj paleček, v náprstku ho vykoupali, ve skořápce kolébali, spi Palečku, spi!*“ *My si teď spolu na Palečka zahrajeme!*“

USPÁVÁNÍ PALEČKA – ZDRAVOTNÍ CVIČENÍ

Pomůcky: plyšová hračka pro každé dítě

Organizace: Frontální, děti stojí rozmístěné po třídě čelem k učitelce tak, aby na ni viděly

- Děti napodobují pohyb, který předvádí učitelka.
- Cvičíme za doprovodu říkadla: „*Narodil se chlapeček, malý jak tvůj Paleček.*“
- V ruce držíme plyšáka, ze dřepu rosteme do výšky, ruce nahoru.
- Chytíme si plyšáka do náruče a pohoupeme ho.
- Chytíme plyšáka do levé ruky, pohoupeme, zakroužíme celou paží s plyšákem dokola, to samé v pravé ruce.
- Chytíme plyšáka oběma rukama a zatočíme se pomaličku dokola na jednu a na druhou stranu.
- Plyšáka položíme na zem a překročíme ho vpřed a vzad, obejdeme dokola.
- Paleček se unavil a musí odpočívat, pohoupeme Palečka na bříšku (lehne si na záda, pokrčíme nohy, plyšáka si položíme na bříško, jednou rukou ho přidržujeme, při nádechu zvedáme nahoru bříško, záda i zadeček).

USPÁVÁNÍ PALEČKA – PŘEKÁŽKOVÁ DRÁHA

Knížka: „*V náprstku ho vykoupali, ve skořápce kolébali, spi palečku, jen spi!*“

Motivace k činnosti: „*Paleček se chystá ke spánku. Před usnutím se musí vykoupat a v kolébce kolébat, aby usnul.*“

Pomůcky: obruč, 2 látkové tunely, prkno–houpačka

Organizace: činnosti ve dvou skupinách, děti projdou dráhu

- I. dráha – (*koupání Palečka*), proleze obručí (drží ji paní učitelka), průlez látkovým tunelem (osušení Palečka) a zpět na začátek
- II. dráha – (*Paleček na houpačce*), přechod přes prkno (kolébku), přechod přes prkno s dopomocí učitelky, průlez tunelem a zpět na začátek

DOPLŇKOVÁ ČINNOST – Peřinka pro Palečka

Motivace k činnosti: „*Děti, vymalujete Palečkovi peřinu, aby byla hezky barevná?*“

Pomůcky: A4 čtvrtky, prstové barvy, papír na zemi či u stolu ve stoji

Organizace: individuálně či v malých skupinách

- Děti prsty domalují barevné pruhy na peřině.

DOPLŇKOVÁ ČINNOST-Snídaně pro Palečka – modelování

Text z knížky: „Nerostl a zůstal tak, z makovice snídá mák. Jeden máček, druhý třetí a má po snídání, děti, tolik málo jí!“

Navození tématu k činnosti: „Děti, co by mohl snídat Paleček, když je maličký. Všichni teď ukážou svoje palečky ať vidíme, jak moc je maličký! Ukousnul by krajíc chleba, koláče jako vy nebo jen drobceček?“

Pomůcky: modelovací hmota

Organizace: individuálně či v malých skupinách

- Modelování kuliček – máku; vyštipování kousků modelíny

2) JAK SI PALEČEK HRÁL – PÍSNÍČKY O ZVÍŘÁTKÁCH

Text z knížky: „Jak si hraje, nemá s kým! Pejsek vrčí, já tě sním! Kočka si ho s myškou plete, pozor, že ho zašlápnete, je to chudinka!“ „Děti, jaká zvířátka si nechtěla hrát s Palečkem?“

Pomůcky: knížka „O Palečkovi“, hudební nástroje (rumba koule, bubínek, tamburína, triangl)

Organizace: děti sedí společně s učitelkou na zemi v kruhu

Aktivita:

- Ukazujeme si obrázky zvířátek z knížky, děti zvířátka pojmenují.
- „Znáte nějakou písničku o kočce, o pejskovi nebo o myšce?“ Zaspíváme si písničku o zvířátkách, doprovázíme se hudebními nástroji: **Kočka leze dírou, Skákal pes.**
- **Měl jsem myšku tanečnici** – písnička s pohybem, již nedoprovázíme na hudební nástroj, děti napodobují jednoduchý pohyb, učitelka zpívá, děti se mohou přidat, znají-li písničku (ruce v bok, pohupujeme se, otáčíme se, dupeme levou a pravou nohou, prstem naznačíme fousky pod nosem).

JAKÉ ZVÍŘÁTKO SE K PALEČKOVÍ BLÍŽÍ?

Navození tématu k činnosti: „Jaké zvířátko Paleček slyší?“

Pomůcky: hudební nástroje (rolničky, triangl, bubínek)

Organizace: činnost probíhá v prostoru třídy

Aktivita:

- Předem dohodnutý signál, děti předvádějí zvíře, které slyší.
- **Myška** – hra triangl X děti/myšky se plíží.
- **Kočka** – hra rolničkami X děti/kočička si brousí drápky
- **Pes** – hra na bubínek X děti/pejsci čenichají, chodí po čtyřech

DOPLŇKOVÁ ČINNOST - Najdi stejný obrázek

Motivace k činnosti: „*Paleček si chtěl zahrát pexeso, ale neměl s kým. Tak si s ním zahrajeme my, ano děti? Já teď budu Paleček a vy mi pomůžete hledat obrázky.*“

Pomůcky: pexeso

Organizace: činnost probíhá v prostoru třídy

- Učitelka rozdělí dvojice obrázkového pexesa na dvě hromádky.
- Jednu sadu obrázků rozmístí po třídě, druhou sadu drží v ruce.
- Děti si chodí pro jednotlivé obrázky k učitelce a běží hledat dvojici.
- Když najdou shodný obrázek, odevzdají dvojici obrázků učitelce a vezmou si další.
- **BABIČKA RADÍ MAMINCE**

Text z knížky: „*Máma volá babičku, co dám tomu človíčku? Aby rostl jako z vody, dožil světa bez nehody? Chudák maminka! Bábě slova popřáli, ten tvůj synek zahálí! Dej mu práci, poroste ti, jako rostou jiné děti, práce je tu dost! Na stole dnes Paleček, sbírá každý drobeček. Po chlebě či po koláči, co se za den naotáčí, mámě pro radost!*“

Pomůcky: pochozí chodníček, krabice s míčky, krabice s tubusem

Organizace: dráha s úkoly, činnosti ve třech skupinách

Aktivita:

- I. dráha – na startu si vezme dítě z bedny jeden míček, přejde s ním pochozí chodníček, vloží ho v cíli do tubusu (míček spadne do krabice), vrátí se na start, činnost v dráze opakuje.
- II. dráha (2 překážky k překročení, obruč položená na zemi) – dítě si vezme míček do ruky, překročí s ním dvě nízké překážky v cíli vloží míček do obruče ležící na zemi a jde zpátky.
- III. dráha (na zemi cesta ze dvou lan, a tří kuželů) – dítě na startu vezme míček, projde s ním lanovou cestu, vloží míč do košíčku a jde zpátky.

4) KOLÁČ PRO PALEČKA - Říkanka s pohybem

Navození tématu k činnosti: „*Děti, upečeme Palečkovi koláč?*“

Text říkanky: „*Paci, paci, pacičky, pečeme koláčky. Dáme do nich rozinky i oříšek malinký. Přimícháme do nich med, dobrou chuť a jezme hned!*“

Pomůcky: žádné

Organizace: sedíme v kruhu na zemi

- *Paci, paci, pacičky, ...* tleskáme dlaněmi o sebe
- *Pečeme, koláčky, ...* dlaně u sebe, jedna dlaň krouživými pohyby hladí druhou
- *Dáme do nich rozinky, ...* dlaň natažená, směřuje vzhůru, druhou rukou ukazováčkem pícháme do dlaně (dáváme rozinky na koláč)
- *I oříšek malinký, ...* dlaň natažená, druhá ruka spojený palec a ukazovák, doprostřed dlaně vkládá oříšek
- *Přimícháme do nich med, ...* spojíme obě dlaně před sebou, jako když držíme vařečku, a přimícháme velkými oblouky med
- *Dobrou chuť a jezme hned..* koláček „jako“ ochutnáváme

DOPLŇKOVÁ ČINNOST – SBÍRÁNÍ DROBEČKŮ

Motivace k činnosti: „*Děti, všechny drobečky a rozinky z koláče spadly na zem, najdete je a posbíráte?*“

Pomůcky: obrázek chleba, obrázek koláče, kuličky z barevných papírů (hnědé, bílé, černé)

Aktivita:

- Po třídě jsou na zemi rozházené papírové kuličky (drobečky).
- Chleba – hnědé kuličky, koláč – černé (rozinky) nebo bílé kuličky (mandle).
- Děti drobečky sbírají a přiřazují k obrázkům chleba nebo koláče.

DOPLŇKOVÁ ČINNOST – Přebírání hrachu

Motivace k činnosti: „*Hrášku, kuli, kulilíč, kutálej se jako míč! Na dvě misky přeberu tě, už si na tě dělám chutě, kuli, kulilíč.*“

Pomůcky: krabice rozměrů A4 s víkem, temperové barvy, skleněná kulička

Organizace: třepání s krabicí provádí dítě ve stoji u stolečku

- Děti si vyberou tři barvy z předložené nabídky z 3 barev.
- Spolu s učitelkou na čtvrtku nanesou malé množství 2 barev.
- Čtvrtku vloží do krabice, dovnitř skleněnou kuličku a zavřou víkem.

- Dítě drží krabici v obou rukách, třepe s ní, hýbe ze strany na stranu. *Doprovodí pohyb „kuli, kulilíč“*
- Pohybováním kuličky v krabici vznikne spleť barevných čar a stop.

5) ROZLOUČENÍ S PALEČKEM

Navození tématu k činnosti: *zopakování celé pohádky a její dokončení*

Pomůcky: knížka o Palečkovi

Organizace: sedíme v kruhu na zemi

Aktivita: Činnost zvolit až ke konci integrovaného bloku, kdy mají děti naposlouchaný text.

Prohlížení a povídání o obrázcích z knížky, učitelka klade otázky, děti odpovídají:

- *Jak je velký Paleček?*
- *Co Paleček jedl?*
- *Jaká zvířátka si s Palečkem nechtěla hrát? Jak dělá kočička, pejsek, myška?*
- *Na koho volala maminka? Jak se volá potichu, nahlas?*
- *Koho odháněl Paleček od mlíčka? Jak bzučí moucha a jak se dá odehnat rukou pryč?*
- *Zařazení obrázků (dějová posloupnost) tříleté děti, 3–4 obrázky.*

Příloha II: Hodnotící arch pro učitelky

Název aktivity	Naplnění očekávaných výstupů	Komentář učitelky, doporučení, hodnocení
Uspávání Palečka (<i>zdravotní cvičení</i>)		
Uspávání Palečka (<i>překážková dráha</i>)		
Peřinka pro Palečka (<i>výtvarná činnost</i>)		
Snídaně pro Palečka (<i>modelování s modelovací hmotou</i>)		
Písničky o zvířátkách (<i>hudební činnost, zpěv, hudební nástroje</i>)		
Jaké zvířátko se k Palečkovi blíží? (<i>poslech s pohybem</i>)		
Najdi stejný obrázek (<i>pexeso</i>)		
Babička radí mamince (<i>pohybová hra, dráha s úkoly</i>)		
Koláč pro Palečka (<i>říkanka s pohybem</i>)		
Sbírání drobečků (<i>pohybová hra</i>)		
Přebírání hrachu (<i>výtvarná činnost</i>)		
5) Rozloučení s Palečkem (<i>Práce s knihou, textem a ilustracemi</i>)		

Příloha III: Hodnotící arch učitelky z MŠ Pelhřimov

Název aktivity	Naplnění očekávaných výstupů	Komentář učitelky, doporučení, hodnocení
Uspávání Palečka (zdravotní cvičení)	→ stanovené výstupy byly naplněny	Cvičení jsme prováděli opakovaně celý týden, postupně doplňovali i další pohyb (nezůstalo jen u pomalého točení a překračování, točili jsme se pomalu i rychle, překračovali i přeskakovali ...). Místo plyšáků jsme použili látkové kostky plněné polystyrenovými kuličkami (neodvádí pozornost jako někdy plyšák).
Uspávání Palečka (překážková dráha)	→ stanovené výstupy byly naplněny, některé děti měly zpočátku obavy z přechodu prkna přes lávku (byl to pro nás nový prvek)	Obě dráhy jsme propojili a doplnili o stopy a smyslový chodník (Paleček se běží bosý usušit) a žíněnku (Paleček se suší válením sudů). Máme zkušenost, že dlouhé čekání snižuje u „malých dětí“ atraktivitu činnosti.
Peřinka pro Palečka (výtvarná činnost)	→ stanovené výstupy zde nebyly naplněny, zvolili jsme jiný postup, rovněž vodorovné pruhy byly pro některé děti obtížné	Malovali jsme ve stoje na papír A3 tupovacími houbičkami a temperovými barvami. Děti bavilo vyplnit plochu naředěnou temperou. Pruhy všechny děti nezvládly a vyzdobily si peřinu dle svého → hra s barvou, roztírání skvrny, otisk kolečka. Pracovali jsme ve skupince v ranních a odpoledních činnostech, kdy si ostatní děti hrály.
Snídaně pro Palečka (modelování)	→ stanovili jsme si výstup: dítě vyštípne z hroudy hlíny přiměřené množství a vymodeluje (krouživým pohybem dlaní) kuličku → stanovené výstupy byly naplněny	Tato činnost nás bavila, ale bylo potřeba stanovit, že každý vymodeluje alespoň 3 kuličky pro Palečka, pak si může hrát. Pracovali jsme ve skupince v ranních a odpoledních činnostech, kdy si ostatní děti hrály.
Písničky o zvířátkách (hudební činnost, zpěv, hudební nástroje)	→ stanovené výstupy byly naplněny	Viz činnosti
Jaké zvířátko se k Palečkovi blíží? (poslech s pohybem)	→ stanovené výstupy byly naplněny, ale až po úpravě výstupu (dítě rozliší hudební nástroj → zvuky)	U této činnosti, jsme první den zcela pohořeli. Děti si těžko zapamatovaly zvuk nástroje – zvíře – pohyb, byl to chaos a moc nám to nešlo. Věřím, že pokud by se tato činnost opakovala, bude úspěšná. Určitě

		u starších dětí nebo schopnější učitelky . My jsme druhý den použili ZVUKOVÉ BINGO. Děti poslouchaly zvuk z CD a vyhledávali obrázek původu.
Najdi stejný obrázek (<i>pexeso</i>)	→ stanovené výstupy byly naplněny	Tuto činnost hrajeme v různých obměnách a děti ji mají rády.
Babička radí mamince (<i>pohybová hra, dráha s úkoly</i>)	→ stanovené výstupy byly naplněny	Úskalím u těchto her bývá rozdělení do skupin, dodržování pravidel a hlavně počkání až na mě zase přijde řada. Nám se osvědčilo losování – korálek na gumičce jako náramek. A chce to hry s určitými pravidly opakovat. Při prvním pokusu to může být fiasko .
Koláč pro Palečka (<i>řikanka s pohybem</i>)	→ stanovené výstupy byly naplněny	

Příloha IV: Hodnotící arch učitelky z dětské skupiny v Plzni

Název aktivity	Naplnění očekávaných výstupů	Komentář učitelky, doporučení, hodnocení
Uspávání Palečka (zdravotní cvičení)	ANO (kromě prkna)	s dopomocí přejde prkno, které se v polovině zhoupne na druhou stranu – náročné organizačně pro učitele i pro dítě. Doporučuji pro starší děti.
Uspávání Palečka (překážková dráha)	ANO	Děti moc baví, zvládají bez pomoci.
Peřinka pro Palečka (výtvarná činnost)	ANO	Děti malování moc baví, vyzkoušeno i pomocí velkoplošného štětce.
Snídaně pro Palečka (modelování)	Ano	Možno pouze individuálně. Pro děti náročné udělat kuličku, spíše modelínu natahují, trhají, mačkají.
Písničky o zvířátkách (hudební činnost, zpěv, hudební nástroje)		Hudební nástroje děti mají ve veliké oblibě. Děti nedodržují rytmus, lepší je nejprve pokud hraje pouze učitelka, poté učitelka a nějaké děti (2–3). Děti se soustředí více na hudbu než na zpěv, některé děti zpívat/mluvit ještě neumí.
Jaké zvířátko se k Palečkovi blíží? (poslech s pohybem)	Ano kromě - dítě soustředěně naslouchá písni	
Najdi stejný obrázek (pexeso)		Pro většinu dětí náročné, neudrží pozornost a místo za pexesem si běží hrát. Pravidla plně akceptovaly děti starší tří let.
Babička radí mamince (pohybová hra, dráha s úkoly)	ano	Bez problémů, některé děti s dopomocí.
Koláč pro Palečka (říkanka)	ano	Bez problémů.

<i>s pohybem)</i>		
Sbírání drobečků <i>(pohybová hra)</i>	ano	Bez problémů.
Přebírání hrachu <i>(výtvarná činnost)</i>	ano	Bez problémů.
5) Rozloučení s Palečkem <i>(Práce s knihou, textem a ilustracemi)</i>	Ano	Pro děti ve věku 2–3 let, lepší nedávat na výběr, většina dětí nezvládá vybrat, volí poslední možnost nebo to, co řekl někdo před nimi.
Závěrečné shrnutí	Úkoly jsou hezky vymyšlené, některé jsou vhodnější spíše pro větší děti nebo s větší dopomocí.	

Příloha V: Souhrnná tabulka s nabízenými činnostmi a rozvíjenými oblastmi

Cílová oblast rozvoje	Forma práce	Metoda práce	Název aktivity	Komentář z pohledu grafomotoriky k činnosti rozvoje
jemná motorika hrubá motorika prostorová orientace	frontální	pohybová hra	Uspávání Palečka (zdravotní cvičení)	Stanovené cíle byly u starších dětí zcela naplněny. Malé děti nezvládly přechod prkna (houpačky), vhodné zařazovat u starších dětí.
hrubá motorika koordinace těla	skupinová	pohybová hra	Uspávání Palečka (překážková dráha)	Stanovené cíle v obou skupinách byly splněny. Skupina MŠ drobná výtka v podobě časových prostojů, nežádoucí pro děti.
jemná motorika	skupinová	výtvarná činnost	Peřinka pro Palečka	Cíle naplněny, v MŠ obměna zadání s více variantami tvorby (práce se štětcem, houpičkou, malba prsty rukou).
jemná motorika prostorová orientace, zrakové rozlišování jemná motorika hrubá motorika	skupinová	Výtvarná vinnost	Snídaně pro Palečka (modelování)	Starší děti stanovené cíle zvládly, činnost plnit v malých skupinkách. Malé děti činnost nezvládly (nevyzrálé jemné pohyby ruky).
rozvoj rytmického cítění, zpěv	frontální	hudební (zpěv, hudební nástroje)	Písničky o zvířátkách	Stanovené cíle v obou skupinách nebyly naplněny: nevhodně zvolené nástroje (hlučné), děti se nedokáží soustředit na obě činnosti najednou, lépe rozdělit zpěv a hru na hudební nástroj. Malé děti v DS aktivitu zcela nezvládaly.
sluchová diference, ovládání těla	frontální	poslech s pohybem	Jaké zvířátko se k Palečkovi blíží?	Stanovené cíle nebyly ve skupině MŠ naplněny. Děti úkoly v krátkém časovém sledu neuměly zpracovat. V DS cíle naplněny.
zraková diference,	skupinová	pracovní	Najdi stejný obrázek	Malé děti z DS cíle nedokázaly naplnit, příliš těžké

prostorová orientace			(pexeso)	pro pochopení pravidel, pohyb v prostoru odpoutával soustředění na činnost. Dětem z MŠ se cíle naplnit podařilo.
Pohybové dovednosti, Jemná motorika, hrubá motorika	skupinová	pohybová hra	Babička radí mamince (dráha s úkoly)	Stanovené cíle byly naplněny. Menší děti zvládaly s dopomocí. Zápory v nedodržování pravidel, nežádoucí postoje.
rozvoj řeči	frontální	práce s knihou	Práce s knihou, textem a ilustracemi	V DS cíle nebyly naplněny, příliš těžké úkoly vzhledem k věku dětí. V MŠ cíle naplněny, dětem nabídnuta alternativa poslechu příběhu O Palečkovi, děti byly nadšené.
jemná motorika, sluchové vnímání	skupinová	Výtvarná	Přebírání hrachu	Stanovené cíle byly v obou skupinách naplněny. V MŠ práce s otevřenou krabicí, větší zrakový prožitek z akce.
jemná motorika, zraková diferenciacce	skupinová	pohybová hra	Sbírání drobečků	Stanovené cíle v obou skupinách byly splněny.